

GLAS PRAVICE

Glas pravice velja pol leta 40 K,
za četrt leta 20 K, ena številka 4 K.

Izhaja vsaki drugi petek.

Uredništvo in upravništvo
Theaterplatz 1, I. nadstr.

št. 5/6.

Celovec 6. maja 1921.

št. 5/6.

Rdeči naval.

Pred skoro 300 leti je veliki mislec Leibniz, protestant po svoji veri, izrekel misel, da pride doba, ko bo crkev morala braniti pamet in ne le vero proti napadom brezvercev. Ta doba je prišla. Treba je jasno spoznati, kaj je socializem in odkod prihaja.

Že 50 let in več se uči po vseh vseučiliščih popolno brezverstvo. Ko so se univerze ustanovljale, so morali učitelji položiti prisego na vero, odtod ime »profesorja«. Danes imamo še ime, uči pa se vse drugo, le vera ne. Boga ni, duše ni. Na svetu so samo stvari, ki jih vidimo, v njih pa naravne kemične in fizične moči, ki jih sicer ne vidimo ali opazujemo v njihovem delovanju. Misel in volja niste iz duše, marveč čisto telesna reč, kakor prebavljanje v želodcu. Iz teh nauk izvirajo važne posledice: če boga ni, je vsaka vera domišljija, sanje. Take vere ne potrebujemo, ker ovira napredek. Zato mora napredek delati na to, da se vera čimprej odpravi, in da se iz vere izvirajoča pravna nacela (n. pr. da je nečistost greh) spravijo iz ljudskega mišljenja. Agitatorji zastrjujejo nerazsodni in nevedni množici, da je vera po pričevanju zgodovine le pogubno uplivala in iz tega nastane globoko sovraštvo do vsakega verstva vzlasti proti katolicizmu. S tem sovražtvom hočejo prepoviti ljudstvo: vseučilišča od zgoraj, svobodomiselni časniki meščanstvo, socialna demokracija pa delavce.

Ako človek nima duše, nima proste volje, se vse vrši le po neizogibnih naravnih nagonih, za katere nihče ni odgovoren. Karkoli stori človek, je pač človeški, in to ne more biti greh ali zlobnost. Če boga ni, človek ni otrok božji, marveč bitje kakor žival. Ako boga ni, nad človekom ni božje postave, red pa se vzdržuje le z močja silnejšega. Silnejši pa je človek, ki ima ali meč, ali denar, ali pa več pretkanosti. Reči bi morali, da se danes stari red podira, ko bi ne vedeli, da je od boga in da ga zato nihče ne more splošno podreti. Tu ali tam lahko, ali na vsem svetu ne.

Izpodkopavajo se temelji krščanskega življenja. Znanost na vseučiliščih naj bo prosta, to je brez boga, proti bogu: brez vere naj bo ljudska šola, družina brez zakona, javne naprave naj se nikjer ne ozirajo na kako verstvo. Nova vera naj bo vera v naravo, ki človeku vse dovoljuje kar mu ni trenutno v kvar. Ta pomen ima krik po svobodi znanstva, ki ne pomeni nič drugega, nego željo profesorjev, na državne stroške zastrupljati srca mladeničev, ki so jih stariši poslali na univerzo, da se pripravijo za svoj stan. Tisti pomen ima krik po ločitvi šole od crkve, po ločitvi cerkve od države, po ločitvi zakona od crkve. Razdere in raztrga se naj, kar je bilo zvezano, odkar biva človek na zemlji. Po ti poti naj se zatne krščanstvo,

kakor se posuši drevo, ki so se mu porezale korenine. V družini, v šoli, v crkvi se oznanjuje vera, to se naj zanaprej zabrani. Krščanstvo ima namen oplemeniti vse ljudi, vse prekasiti, pravi evangelij. Krščanstvo ni kakor kak esperanto pouk; kogar veseli, naj se ga uči, drugi pa ga lahko puste. Napredek človeštva je v tem, da človeški rod prihaja bolj in bolj krščansk, in zgodovina nam izpričuje da rod propada v tisti meri, ko vrže od sebe krščanska načela. Ker so pa ljudje za zdaj le se krščanski in bi bilo nevarno, zdaj že planiti z silo po njih, vzdramili bi se in silo potolkli z silo, naj se krščanstvo zatira polagoma, udarec za udarcem, pa bo polagoma drevo le padlo! Naj se zdaj zaprejo crkve, podrle bi se pozneje.

Kjer ni vere, tudi ni prostosti. Crkev je zaščitnica prostosti in jo pusti vsakomur dokler dotičnik sosedu ne napada z besedo ali dejanjem. Apostoli oznanjajo svoj nauk: kjer jih ljudje ne marajo poslušati, bodo otresli prah s čevljev in šli drugam. Brezvercem se pa po pravici očita, da imajo druge nazore: Socialni demokrat pravi: »Če mi nečeš brat moj biti, hočem bučo ti razbiti.« A oni tega niso iznašli: tako so ravnali Rimljani s kristjani mučeniki, tako protestanti v dobi reformacije, tako še slavni Bismarck pred ne 50 leti — katolikom pa so očitali, da so nestrpni. Ko bi prišli ti ljudje: svobodomislec kakor Masaržik, komunisti kakor Lenin, socialisti kakor Adler do popolne oblasti, prisilili bi vse stariše, izročevati otroke socialističnim učiteljem, določili bi, da velja le še civilni zakon, da se ljudje parajo v prosti ljubezni kakor psi na cesti, živino v hlevu imamo vendar še utveženo. Prepovedali bi samostane kakor Bismarck pred 50 leti, škofom in duhovnikom bi vzeli vse crkveno premoženje in plačo, da jih več ne bi bilo in konečno bi se zgodilo, kar se je že zgodilo l. 1893 v Franciji: prepovedali bi katoliško vero sploh, prepovedali sploh še imenovati boga, in če ga kdo imenuje bi spoznovalca zaklali.

Na tem smo: Za tem stremi ne samo socializem, marveč vse, kar sovraži crkev: svobodomiselna izprijena inteligenca, s časniki narode učeče židovstvo in rdeči siromak, ki misli da vse ve, ker je ulovil kopo lažnivih očitkov iz vrst svojega delavskega lista.

Slovensko ljudstvo spoznaj nevarnost, v kateri smo: ni crkev v nevarnosti, marveč krščanski red in tvoj blagor, ki na tem redu sloni in se s tem redom podre kakor se mora podreti hiša, ki bi se ne zgradila navpik po lotu. Treba da se družimo, poučujemo, da poživimo versko življenje, ki naj bo v bodoče bolj pristno in jedrnato kakor do zdaj.

Kralj Karel.

Ko se je bivši kralj Karel vozil čez Štajersko, uprizorili so v Bruku soc. dem. delavci nastop, ki kaže, kako nizka je še naša kultura, kako je naš rod podivjan! Kakor hitro so delavci izvedeli, da se pripelje bivši cesar, zbralo se jih je na tisoče na kolodvoru, tu so zagnali silen krik in grozili, da cesarju razbijejo vse kosti. Angleški častnik, ki je vladarja spremljal, je dal vlak v Fronleitenu ustaviti in je v Bruk sporočil, da se vlak popelje nazaj, ako mirna vožnja ni zajamčena. Socijalistični zaupniki so zdaj ljudsko množico nagovarjali, naj gre v Fronleiten in tam naj vladarja napade. Zaupniki in stranka so se nato tako pogodili, da ostane na kolodvoru 250 delavcev, drugi odidejo, vlak pa se mirno odpelje naprej. Na peronu je ostalo par stotin ljudi, drugi pa le niso odšli, marveč so ostali v čakalnicah in v restavraciji. Ko pripelje vlak, začnejo junaki na peronu kričati, tovariši v čakalnicah pa razbijejo okna in duri ter pridrve vsi na peron. Tu so kričali, psovali spremstvo vlaka in tuje častnike, pljuvali v vladarjevi voz ter se porivali nanj. Skrajno grdi prizor je trajal dočasa, da je mogel vlak zopet oditi. Orožniki proti množici niso opravili ničesar, vojaki pa so se veselili sijajne demonstracije. Konečno je množica »hoch« klicala svoji republiki!

* * *

Predno je kralj zapustil Ogrsko, prosil je ministerskega predsednika, naj razglasi tole: »Vrnil sem se ne blagoslovljena ogrska tla, ker mi je neznosen vsak trenotek odsotnosti od premile mi domovine, s katero me vežeta nerazrušljiva prisega in glas krvi. Vrnil sem se, ker sem prepričan, da država pride le pod vodstvom postavno kronanega kralja zopet do popolnega miru postavnega reda in nekdanjega blagostanja. Pogubni dogodki 1918. in 1919. leta so bili enakomerno naperjeni proti ustavi in postavam dežele, kakor proti venčanemu kralju. A ustavi zvesto in trezno misleče ogrsko ljudstvo se ne da dolgo begati

in s zadoščenjem vidim Ogrsko na poti do preporoda. Po vojnih dogodkih so nehale določbe poravnave iz l. 1867. nehale je pragmatična sankcija, ki je določevala, da se država ne deli in ne ruši. Ogrska je kot država postala samostojna in to samostojnost hočemo braniti. Življenje in razvoj naroda sta prišla na nov tir. Vsem evropskim državam, bo v prid, ako se Ogrska umiri, dobro uravna in postane neodvisna. Taka Ogrska bo porok evropskega miru. Zato ne morem misliti, da bi se zunanje države protivile mojemu prizadevanju, ki hoče le napraviti in utrditi mir in red ter vzdržati pokoj. Ko sem se prepričal, da če prevzamem vladarske pravice apostolskega kralja, narod pride v hudo nevarnost, in ker tega moja vest ne pripušča, sem zopet odšel. Ali tudi daleč od Ogrske bom ljudstvu posvečeval svoje misli, in če treba svojo kri domovini, kateri se nikdar ne izneverim.«

Republika ali monarhija?

Ko se je bivši kralj vrnil na Ogrsko, je vzlasti med socijalnimi demokrati vzplamtelo divje navdušenje za demokracijo in strastni srd zoper monarhijo. Kaj pa je potem boljše, se vprašama, ne oziraje se na pravico, ki bi morala tudi v tem slučaju imeti prvo besedo. V vseh stvareh moramo pač najprej vprašati, kaj pravijo božje zapovedi in potem šele kaj je v trenutku koristno. Naravna je želja, naj bo vladar tisti, ki je najzmožnejši, ne pa tisti, ki je slučajno sin vladarja. Na prvi pogled je stvar tako priprosta in ljudskim množicam ugaja misel: eden izmed nas bo vladal. Posebno ta misel ugaja judom, ki vodijo do zdaj socijalistične delavce. Instinktivno so do najnovejše dobe krščanski narodi juda izključevali od uplivnih javnih mest. Jud je izredno nadarjen, ali on je tudi izredno nenraven in strastno gre za dobičkom. Najvažnejši razlog pa je, da jud ne pripozna temljnega krščanskega načela, da je človek dolžen bližnjega

FEUILLETON.

Stepan Radič voditelj hrvatskih kmetov.

Bivši Generaloberst Sarkotič opisuje v časopisu »Das Neue Reich« kaj lepo voditelja hrvatskih kmetov Stepana Radiča: »Radič združuje svoje kmete, v Bogu in jih v Bogu vodi. Domovina mu je crkev, v kateri se ne sme prelivati krvi. Vsako delo tudi politiko pričenja z Bogom in je z Bogom končava. Radič namerava reforme, ki bi v prid kmetom nekoliko obstrigle pravice veleposestva, zato nasprotniki pravijo, da je boljševik. Da Radič ni boljševik se vidi iz nagovora ki ga je imel kmetom. Dejal je: Prepričan sem, da je velika večina kmečkega ljudstva sposobnejša voditi državo, nego siromak delavec, ki nima nič kakor svojih deset prstov in ki užaljen povsod le počí kakor bomba, ki v jekleni organizaciji živi kakor doma, ker svojega doma nima, ki se vedno zanaša le na silo, ker nima vere. Kmečko ljudstvo ima poklic voditi delavce, ne delavec voditi kmeta. Kdor pravi

da je izobražen, pa se baha, da se ne prekrizava več, kdor misli da je olika v neveri, ta je revež! Komunistična stranka naj uvideva, da mi milijoni kmetov nikdar ne pripustimo, da nas peščica delavcev pahne v nesrečo in prelivanje krvi, da nas zavede v komunizem, kjer bi se dobro godilo lenuhom, slabo pa delavnim ljudem.

O mestni gospodi pravi Radič, da so jo kmetje spoznali!

Radič hoče last pravično razdeliti. Dovolj je pаметen, da uvideva, kako v premnogih krajih zamore le veleposestvo uspešno gospodariti in dalekoviden je dosti, da uvidi, kako se veleposestvo ne da povsod nadomestiti z zadrugo. Radič pozna ljudstvo in ve, da se ljudske množice dajo voditi le z božjimi zapovedmi. Ker so njegovi kmetje verni, lahko vzdržuje red in disciplino tudi v najkočljivejših slučajih. Voljno ga ubogajo kmetje, a od dne do dne prihaja tudi več inteligence. Obžalovati je le, da ne najde dosti umevanja v višji duhovščini. V vsi hrvatski zgodovini še nobena doba ni tako nujno zahtevala, da sodeluje duhovnik, kakor sedanja. Duhovnik in ljudstvo naj hodita skupno pot.«

ljubiti kakor sebe. Po poti republike ali demokracije pa pride ta rod kvisku: jud vlada Rusijo, jud je vladal ob času prevrata na Ogrskem, in jud vlada skoro da tudi pri nas po socijalni demokraciji.

Katoliška crkev je demokracijo izvedla. Ribiči so bili njeni prvi predstojniki in po vrsti je klicala crkev sinove delavcev na papeževi prestol. A katoliška crkev ni demokratična kakor naša država zdaj. Papeža, škofe, župnike ne voli ljudstvo kakor poslance v državni ali druge zборе. Le prav v prvi dobi, ko je bilo ljudstvo še polno žive vere, je ljudstvo volilo škofa, a ta red se ni mogel vzdržati. Volilna agitacija je začela povzročevati v crkvi največja pohujšanja in zato se je sredi 11 stol. dala postava, da papeža volijo le kardinali. Sin delavca lahko postane papež, ali volilo ga ne bo ljudstvo, marveč moške, ki so zmogni presoditi, kedo je primeren za tako vzvišeno mesto. Demokracija, ki se je uvedla v državi pa je drugačna. Predsednika voli stranka in bo že pazila, da med svojimi ljudmi izbere zmožnega, ali stranko je dvignila agitacija. Tako pridejo kvisku ljudje, ki bi nikdar ne smeli imeli merodajnega upliva na državo. Tudi v stari dobi je oblika vladanja dostikrat menjala, imeli so republike, imeli kralje. Človek je pač tak, da si vedno želi kaj novega. Vsaka vlada je človeška in nepopolna, kakor je nepopolno vse, kar človek dela. Zato se bojo našli ljudje, ki so nezadovoljni in si mislijo: poskusimo še kaj drugega, morebiti bo pa le boljše. Zgodovina pa pravi, da so monarhije trajale le dalje kakor republike in da so republike vedno le neko prehodno stanje. Izmed vseh stanov so pač delavci po tovarnah imeli največ razloga, biti z družabnim redom nezadovoljni. Zato so si želeli socijalnega in političnega prevrata. Ta prevrat je prišel, poskusamo ga dan na dan in izkušamo sladki sad državnega reda, ko nihče ne mara več vbožati in se pokoriti. Menda ljudje, tudi delavci, že uvidevajo, da tako ne pojde. Človeško življenje se mora ravnati po načelih narave: narava daje otroku očeta in mater, ona daje hiši gospodarja in državi vladarja. Človek

ni kakor čreda ovac, človeška družba, za družbo smo ustvarjeni in v družabnem življenju je vir našega napredka, človeška družba ne more biti brez predstojnikov, katerim se pokoriti zapoveduje četrta zapoved: Spoštuj očeta in mater in tudi postavnega vladarja.

Po občinskih volitvah.

Kar je bilo pričakovati, je prišlo: večjem ali manjšem obsegu ustopi povsod v občinsko dvorano socijalizem, le par izjem je še. Vzlasti povsod tam, kjer je v občini več delavcev, in kjer se je več ali manj teptalo versko življenje. Manj tam, kjer se domače ljudstvo drži svojega župnika in svoje crkve. Naravnost bi človek trdil, da je slabi izid teh volitev že kazni, ker se je ponekod tako grdo ravnalo z duhovniki.

V Žrelcu se je z skrajno mržnjo gledalo Slovence — leti niso šli k volitvam, kar ne odobravamo in v občino je prišlo osem socijalistov.

V Vetrinju se je volilo 10 socijalnih demokratov: tu treba pibiti, da so rdečkarji v volilno listo stavili — naše ljudi! Karlič, Rotman je našinec, je protestiral proti temu, da se ga dene na rdečo listo, a se ni zgodilo nič.

Borovlje — velikonemške prevzame soc. demokracija.

Pokrčje so dobile 10 soc. demokratov. Vzorni župnik je moral bežati iz fare, surovosti ki so se godile proti njemu so lepa »Generalprobe« za posle in delavce, kako se naj zaničuje četrta zapoved.

V Svetnivasi je doživel Bauernbund popoln poraz, socijalni demokrati so mu v občinski sobi pustili še četrto kot. Tudi tu se je dal tako lep izgled: postrelimo duhovnike — in mislimo, da se ta izgled niti ni dal od bolševiške strani.

Zelo vrolo so se držale nekatere naših slovenskih občin Sele, Zg. Vesca, Blato, Slov. Plajberg, Ruda v težavnih razmerah, tako tudi Otok!

Zlato v Turah.

V Reichspošti je objavil koroški strokovnjak Kanaval članek o zlatih rudnikih, ki se nahajajo v Turah. Nekateri veščaki sodijo, da so ti rudniki imeli kaj pomena le v dobi, ko se še ni dovažalo zlata iz prekomorskih krajev, koder so zlate žile neprimerno bogatejše, kakor pri nas. Kanaval je pa drugega mnenja. Strokovnjak Hofer je dognal, da se je v letih 1545 do 1550 na Koroškem pridelovalo letno 219 kgr zlata, v letih 1560 do 1580 190 kgr, od 1580 do 1600 76 kgr, 1600 do 1620 samo še 8 kgr. Ceni se, da se je v 15. in 16. stol. na Koroškem dobilo včasih do 14.000 mark zlata v enem letu. Kanaval računa, da se je v dobi 1460 do 1560 izkopalo na Koroškem 4125 kil zlata in sicer 3000 kgr na koroški, 1125 na solnograški strani. Stari so kopali v višjih jamah, kjer je bilo največ zlata. Rimski pisatelj Strabo poroča, da so Rimljani l. 15. p. Kr. zasedli deželo in zasegli zlati rudokop. Tako kakor Angleži v naši dobi deželo Burov. Zlato se je tedaj izpiralo ali pridobivalo z amalgamiranjem, potem se je topilo. Pri tedanjem nepopolnem delu se je do 62% zlata izgubljalo. V naši dobi so Američani iznašli nov način, ki iz rude dobi

97% zlata. Cyanidlaugung se ta način imenuje. V Bocksteinu so ta način že poizkusili in so videli, da se lahko uporabi tudi pri nas. Navadno se pravi, da je pač v naši rudi zelo malo zlata. V 1000 kgr rude samo 5 do 6 gramov, v Južni Afriki in Australiji pa 25 do 30 gramov. Zato se mora pri nas nalomiti petkrat toliko rude, da se dobi enaka množina zlata. Kanaval pravi, da se je v letih 1916 do 1918 dobivalo res tako malo, a ruda se je lomila po slabih žilah. Rudokop Rudny na Češkem dal je l. 1913 9.1 gramov, ruda v Južni Afriki 12.49, v Kaliforniji, kjer so svojčas dobivali do 160 gramov, dobivajo le do 20, v Zapadni Australiji 12, na Sumatri do 30 g. Rentabiliteta je odvisna od cene dela. Izdelavanje kub. metra rude je stalo 1752 72.59 g zlata, l. 1909 so se uvedli novi stroji zdaj stane tisto delo 6.72 g zlata. L. 1752 je delavec na teden zahteval 1.392 g zlata kot plačo, to dalo brez škode izkopavati v Turah.

l. 1909 10.188 g zlata. Ko se vse to vpošteva se je izračunilo, da če se iz 10 mct rude dobi 59 g zlata, se pokrijejo vsi stroški in še nekaj zasluži. Francozi izkoriščujejo še rudnike, ki dajejo le 3 g! Avstrija potrebuje na leto 2500 kgr zlata, po tem računu bi se to dalo brez škode izkopavati v Turah.

Občine Važenberk je s 15 socijalisti silno hudo prizadeta, Grabštanj ne manj z 12 socijalisti.

Ako pomislimo, da od slovenske krščanske strani tokrat ni bilo mogoče ničesa storiti za te volitve moramo pač reči, da je ljudstvo politično dozorelo in da pozna svojo dolžnost, bodoče bo boljše. Storit pa nismo mogli nič, ker bi se povsod bili izpostavili pretepu in tega nismo marali. S Bauernbundom se naj tepe namesto nas kedo drug, smo že na tem.

Bauernbundu začne biti njegovo ime, kakor se vidi iz teh volitev, naravnost nevarno. Do zdaj je ime vabilo kmete, tudi take, ki nikakor ne odobravajo namer vsenemške gospode, ki duševno liberalne kmete vodi. Ko pa dan za dnem višje kipi delavsko gibanje, ko je socijalistična agitacija od dne do dne močnejša, ko se kmetom v delavskih krogih očita, da imajo iz vojne in sedanje draginje svoj dobiček, zdaj prihaja ime Bauernbund nevarno. Delavci in delavke, hlapci in dekle, obrtniki in najemniki pravijo: tam so »pavri«, tja ne gremo, idimo v društvo, ki nosi naše ime in zastopa izključno naše koristi. Le tako si razlagamo dejstvo, da v izrečno »pavrn« bundskih občinah tako popolnoma zmaguje socijalizem. Ali se kmetje zavedajo kaj to pomeni? Ali ni čas, da se vsi najdemo v krščanski solidariteti-skupnosti?

Izid občinskih volitev.

	Slovenci	Bauernbund	Krščanski socijalci	Socijalni demokrati	Gospodarska stranka	Vsemeni	Komunisti
Žrelec		8		8			
Trdnava				5	5		
Kotmaravas	4	6		6			
Bilčova	7			3			
Žihpolje				5	11		
Škofiče				5	11		
St. Tomaž		11		5			
Vetrinj				10	11	2	
Bistrica R.			7	7		1	
Borovlje	3			14		5	
St. Martin C.			5	9	2	6	
Dholica				7	9		
Otmanje		5		5			
Sv. Peter C.				15	7		
Pokrče		6		10			
Radiše		6	4				
St. Rupert C.				21	6		1
Borovlje				7	9		
Podljudel		2	1	13			
Svetnavas		4	5	7			
Sl. Plajberk	7	2		1			
Pliberk				8	8		
Dobrlavas	6			7	9		
Žel. Kapla				11	5		
Bistrica Pl.	4			8	4		
Galicija	4			6	6		
Globasnica	8				8		
Grebini					2		
Obre		12		4			
Škocijan	5	5		5			
Libuče		5	3		8		
Blato	11		2	3			
Sl. Peter V.				6	4		
Rikarjavas	5			5	6		
Ruda	4	5		7			
Žitaravas	5	4		7			
Tinje		6		4			
Bela	7			15			
Velikovec				9	13		
Važenberg		7		15			
Diekše	7	5		4			
Libeliče	6				10		

K temu je pripomniti, da za Slovence agitacija ni bila mogoča. Deloma so v Gospodarski stranki, deloma se volitev žal niso udeležili. Popolni poraz je zadel do zdaj vsemogočni Bauernbund.

Die kulturellen Rechte der Slovenen.

Die Schulschwestern in St. Rupert bei Völkermarkt haben seit 25 Jahren eine Privatschule für die slovenischen Kinder der Umgebung. Nach der Volksabstimmung am 10. Oktober 1920 wurde die Schule gesperrt, weil die alldutschen Gegner sie nicht haben wollen. In den letzten Wochen wurde neuerdings eine Petition der Bevölkerung eingebracht, welche von Eltern unterschrieben ist, die insgesamt 170 Schulkinder zur Schule schicken. Ob diese Petition Erfolg haben wird? Wären die Petenten Sozialdemokraten — gewiß — in 24 Stunden wäre alles erledigt. Vor denen schloßten die Knie aller der großen und kleinen politischen Machthaber von heute — all der Zaunkönige. Wenn es sich um die Slovenen handelt, hat es so große Eile nicht! Der Staat kracht an allen Fugen und nur allzu oft geht Gewalt vor Recht, so läßt man denn hier, wie es scheint, lieber den Willen einer heute noch mächtigen, politischen Partei geschehen, als einer Minderheit das Recht zu geben, das ihr zusteht. Wir müssen die Öffentlichkeit aufmerksam machen, daß der Friedensvertrag von St. Germain folgendes festsetzt:

§ 67. Oesterreichische Staatsangehörige, die einer Minderheit nach Rasse, Religion oder Sprache angehören, genießen dieselbe Behandlung und dieselben Garantien, rechtlich wie faktisch, wie die anderen österreichischen Staatsangehörigen, insbesondere haben sie ein gleiches Recht auf ihre eigenen Kosten Wohltätigkeits-, religiöse oder soziale Einrichtungen, Schulen und andere Erziehungsanstalten zu errichten.

Die slovenische Privatschule bestand seit 25 Jahren, es sind die Lehrkräfte da, die Kinder sind da, die Eltern aber betteln — vergeblich — trotz dem Friedensvertrag. Der Himmel ist auch bei uns hoch und der Zar weit, wie seinerzeit in Rußland.

§ 68 desselben Friedens-Vertrages bestimmt: „Was das öffentliche Unterrichtswesen anbelangt, wird die österreichische Regierung in den Städten und Bezirken, wo österreichische Staatsangehörige, die eine andere, als die deutsche Sprache sprechen, einen beträchtlichen Teil der Bevölkerung bilden, angemessene Erleichterungen gewähren, um sicherzustellen, daß in den Volksschulen den Kindern dieser österreichischen Staatsangehörigen der Unterricht in ihrer Muttersprache erteilt werde“.

Die Slovenen der slovenischen Umgebung von Völkermarkt hätten ein Recht auf eine slovenische Volksschule auf öffentliche Kosten. Die Forderung wurde bisher noch nicht gestellt, aber die

Bescheidenheit findet keine Anerkennung. Wir müssen von den Sozialdemokraten lernen, wenn wir zu unseren Rechten kommen wollen.

§ 69 des Friedens-Vertrages sagt dann noch, „daß diese Bestimmungen ein internationales Interesse darstellen und unter die Garantie des Völkerbundes gestellt werden.“ Es ist bedauerlich, daß Oesterreich durch den Friedens-Vertrag behandelt wird, wie etwa seinerzeit Albanien. Aber gerade aus diesem Grunde möchte man erwarten, daß die Verwaltung sich Mühe geben werde, klipp und klar die Gesetze auszuführen, was jedenfalls viel vernünftiger für den Staat wäre, als die Minoritäten zu drängen außerhalb des Reiches sich ihr Recht zu suchen und das Ausland zur Einmischung zu veranlassen. So macht man von amtswegen eine Iredenta. Die Slovenen erwarten vorderhand noch die kommenden Entscheidungen, aber vom Ausspruche, daß den Eltern die Volksschule in der Muttersprache der Kinder gegeben werde, wird man nicht ablassen.

Das Volk und der slovenische Klerus in Kärnten.

Das christlichsoziale Kärntner Tagblatt sah sich in einer der letzten Nummern veranlaßt, einmal wieder entschieden für einen slovenischen Pfarrer, für H. Benetek in Diex, einzutreten. H. Benetek ist ein seeleneifriger, taktvoller Pfarrer, hochbegabt und sitzt schon funfzehn Jahre auf einer der Bahn, auf einer Pfarre, wo ein schwächlicher der höchsten Gebirgspfarren, fünf Stunden abseits Mann es überhaupt nicht aushalten könnte. Er hat sich auch die Liebe des Volkes erworben. Unseres Volkes! Dem gegenüber steht allerdings ein anderes Volk, das aus den den freisinnigen Zeitungen herauspricht und die Regierungen terrorisiert. Der Sprecher dieses Volkes sitzt, wie es scheint, an der Völkermärkter Bürgerschule; er ist heute Berichterstatter der freisinnigen Blätter und wird morgen Mitarbeiter der Kommunisten sein. Dieses „Volk“ schäumt vor Wut, daß es ihnen nicht gelungen ist, die slovenischen Priester heuer alle aus dem Lande zu bringen. Damit wäre der morgige Angriff auf den deutschen Klerus leichter geworden. Selbstverständlich hat der hochwürdigste Fürstbischof gegen dieses Kesseltreiben der freisinnigen „Volksschreier“ mit aller Entschiedenheit Stellung genommen und ist ihm das slovenische Volk und der slovenische Klerus allen Dank schuldig.

An die Adresse unserer deutschen Landsleute.

Ein hiesiges Blatt brachte am 15. April d. J. die Nachricht, daß „ein deutscher Kaufmann in Marburg in der Herrengasse vor drei Wochen vom

Wohnungsamte eine Zustellung erhielt, daß er sein Haus mit Frau und Kind bis 11. April zu verlassen habe. Ursache: Er ist Deutsch-Oesterreicher. Es ist aber dies nicht der einzige Fall, wo eine deutsche Familie aus Marburg ausgewiesen wird. Solche Vorfälle gibt es schon zu Dutzenden. Derartige Vorkommnisse werden noch unangenehme Folgewirkungen auf die Slovenen in unserem Gebiete ausüben. Wenn alle Gegenvorstellungen nichts fruchten, dann wird man auch bei uns andere Wege gehen müssen.“ Es scheint, daß dieser Marburger Kaufmann wie eine Theaterarmee auf der einen Seite hinter den Kulissen verschwindet, um auf der anderen zum zehntenmale wieder aufzutreten, dieser „namenlose“ Kaufmann. Gegen die Rückwirkungen auf unsere heimischen Slovenen werden wir uns zu wehren wissen und möchten unsere Landsleute nur wieder aufmerksam machen, daß das nicht der Weg zum Frieden ist. Es scheint uns schließlich nicht ganz anständig, zu einer Zeit, wo man in Klagenfurt doch auch daran gehen muß, Fremde, die hier nicht durch eine Notwendigkeit festgehalten werden, abzuschieben, um Wohnungen für die zuständige Bevölkerung frei zu machen, den den S. H. S.-Leuten Vorwürfe zu machen, daß sie denselben Weg einschlagen. Wir sehen ja wieder nur, daß der eingeschlagene Weg ganz verfehlt ist, daß es zur Barbarei führt, wenn Angehörige des Nachbarstaates hinausgeworfen werden: Barbarei dort, Barbarei hier! Zweck zum Vergnügen sind die Deutsch-Oesterreicher nicht in S. H. S. und die Jugoslawen nicht bei uns, wenn noch welche da sind.

Das Pächterdrama von Griffen.

Die Geschichte mit den dreißig gekündigten Pächterfamilien ist um eine Szene weitergerückt. Der Vertreter der Herrschaft Helldorf schreibt: „Wider den Beklagten habe ich bei Gericht die Klage eingebracht, da sie schuldig sind, die mir gehörige . . . heute in . . . nicht sofort zu räumen. Die fragliche Klage ist eine Eigentumsklage, durch welche ich wieder in den unumschränkten Besitz und Genuß dieser Liegenschaft kommen soll. . . . Zur Sicherung dieses meines Anspruches ist die Bewilligung einer einstweiligen Verfügung notwendig, weil ohne dieselbe die Wirtschaft auf der bezeichneten Liegenschaft, welche der Landwirtschaft gewidmet ist, in Unordnung gerät.

(Anm. d. R.: Das Wohngebäude ist am Zusammenfallen, weil die Herrschaft sie verfallen läßt, die Wiesen sind aufgeforstet, was sich bearbeiten läßt, hat nur der Pächter bearbeitet, so gut er konnte) und sich daraus unhaltbare Verhältnisse ergeben. Infolge der bevorstehenden Anbauzeit ist es dringend notwendig, die damit verbundenen Vorkehrungen bei der Wirtschaft vorzunehmen, die Düngung, Ackerung der Grundstücke und die Ansaat durchzuführen. (Das heute 25. April Stand: wo alles gesät ist bis auf den Mais und die

Kartoffeln, die Herrschaft hat für diese Mehrarbeit weder Zugtiere, noch Gerät, noch Leute, glücklicherweise haben die Pächter alles schon bestellt).

Begründet wird der Antrag: „Durch die Volksabstimmung hat die Wirksamkeit der nur nach jugoslawischem Gesetze eingegangenen Pachtverträge aufgehört, da ja seitdem die österreichischen Gesetze in dem Gebiete gelten.“

Darauf hat das Bezirksgericht Völkermarkt die einstweilige Verfügung getroffen: „Den Gegnern (Pächtern) der „gefährdeten Partei (Herrschaft Helldorf) wird geboten, sich jeglicher Benützung der zu dieser Herrschaft gehörigen Grundstücke zu enthalten, widrigenfalls über sie eine Geldstrafe von 1000 Kronen oder eine Haft von einer Woche verhängt wird. (Aber die Anbauvorschrift legt der politischen Behörde die Pflicht auf, für den Anbau zu sorgen — das Gericht sagt zu den Pächtern, wir sperren euch ein, wenn ihr arbeitet).

Das Gericht sagt in der Begründung: „Es wurden während der jugoslawischen Besetzung an Stelle der bisherigen Pächter solche Parteien bestellt, die ausgesprochen jugoslawisch freundlich gesinnt waren. Mit der Uebernahme des Abstimmungsgebietes, schreibt die gefährdete Partei (die Herrschaft) an die Regelung des alten Pachtverhältnisses (de facto ans Hinauswerfen der Pächter). Die Gegner leisten diesem Bestreben Widerstand, indem sie der Aufforderung, die . . . heute zu übergeben, keine Folge leisten, den Frühjahrsanbau für sich besorgen oder unbesorgt lassen. Die Verwirklichung des Anspruches der gefährdeten Partei erscheint daher erheblich gefährdet.“

Bezirksgericht Völkermarkt, 26. März.

Pötsch.

Wir haben natürlich kein Recht, an Richtern zu kritisieren. Aber diese kleinen vor Arbeit krummen Leute, zumeist Heimkehrer, als gefährliche jugoslawische Politiker anzusehen, die man unschädlich machen muß, das verstehen wir nicht, verstehen und erklären wird es der Kommunismus. Vom 26. März bis zum 26. April, wo die Streitverhandlung stattfand, durften die Leute das Feld nicht anrühren, so hat der Pächter und die Herrschaft nichts. Wir meinen, es wäre Sache der Bezirkshauptmannschaft mit der Anbau-Ordnung dreinzufahren. Und die Wiederbesiedlung?

Neue slovenische Blätter.

Die gegnerische Presse ist natürlich auch auf unser Blatt aufmerksam geworden. Nach dem Erscheinen eines zweiten von Wien versendeten Blattes „Koroški Slovenec“ werden da Vermutungen aufgestellt und Verdächtigungen ausgesprochen, welche nicht unwidersprochen bleiben dürfen. Unser Blatt, „Glas pravice“, wird keine „panslavistische Wühlarbeit“ betreiben, diese Zusiche-

rung gibt der Herausgeber der Oeffentlichkeit. Es wird eine Stimme des Rechtes sein, ein kleines Stimmchen zwar, aber ein Brustton in einer Zeit, wo alles Recht über den Haufen geworfen werden soll. Eine freie, unerschrockene Stimme des Rechtes, wenn unsere slovenischen Arbeiter und Pächter wegen einer berechtigten nationalen Betätigung bei der Abstimmung schwerstens die Rache nationaler Gegner zu spüren bekommen; eine Stimme des Rechtes für jene Kreise, auch im eigenen Volke, welche eine Revolution und die Zerstörung des eigenen Staates für berechtigt hielten, eine Stimme des Rechtes gegenüber den sozialen Strömungen und Phantasien unserer Tage, eine Stimme des Rechtes vor allem, wenn gegen die göttlichen und kirchlichen Gesetze angestürmt wird; eine Stimme des Rechtes, wenn das slovenische Volk Kärntens in seinen selbstverständlichsten nationalen Ansprüchen immer wieder rücksichtslos verkürzt wird. Das ist unsere Stimme des Rechtes.

Wie weit der hochw. H. Tunk begründeten Anlaß zu Erbitterung in den Reihen der deutschen kärntnerischen Bevölkerung gegeben hat, ist authentisch nicht festgestellt worden. Sicherem Berichten zufolge hat er als Pfarrer in Ferlach viel Unrecht verhindert. Wenn Herrn für eine aufbauende versöhnende Arbeit gewonnen werden und sich damit wütenden Angriffen der Laibacher Blätter aussetzen, so müßte man das in Kärnten auch von deutscher Seite würdigen, wenn man den Frieden will. Will man den Frieden nicht, so heuchle man diesen Willen der Welt nicht vor.

Noch eine Aufklärung: Man sagt vom „Glas pravice“: „Als die Richtung des Blattes bekannt wurde, verweigerten alle Druckereien die Indrucklegung“. Die Druckereien hätten sich der Indrucklegung nicht geschämt, sie haben in Klagenfurt schon viel Minderwertigeres gedruckt, aber der alldeutsche Furor setzte ein und verfolgte unser Blatt mit Rundschreiben bis nach Wien hinaus. Die Druckereien haben uns freundlichste Zusagen gegeben, aber sie konnten die Arbeit mit Rücksicht auf die Parteien nicht ausführen.

Iz državnega zbora.

Dne 15. aprila je bilo na dnevnem redu državnega zbora dvoja izredno pomembnih predmetov. Usoda Austrije je visela na lasu, na niti, ki se tokrat k sreči še ni utrgala. Socijalni demokrati in Vsenemci so stavili in strastno zagovarjali dva predloga: Na Dunaju so hoteli uvesti novo postavo o šolskem nadzorstvu, po kateri bi bila duhovčina od nadzorstva popolnoma izključena. Ko bi bili tokrat uspeši za Dunaj, bi bili ti ljudje seve takoj stavili enak predlog za vso državo. Drugi predlog je nameraval določiti za Habsburžane, ako še kedo te rodovine prestopi meje Austrije, kazni, kakršna se sicer določuje za največje razbojnike. Morilca Belo Kuna, človeka, ki se cedi človeške krvi, smo v Austriji pod prejšnjo vlado prijazno sprejeli in zanj skrbeli dočas, da je varno odpotoval v Rusijo,

z rodovino nekdanjega vladarja in z vsemi člani rodovine naj bi se smelo postopati kakor s hudodelci! Taka postava je nemoralna in ne more veljati kot postava, to je le brutalna sila. Lep izgled nam je s tako postavodajo dala seve pred 50 leti slavna Prusija, ki je zapirala in preganjala katoliške škofo in izgnala iz države jezuite, uršulinke in druge redovnice. To je v nasprotju z božjimi zapovedmi in ni več postava, četudi se morebiti tako imenuje. Za taka dva prelepa načrta so se z navdušenjem zavzemali naši Vsenemci, uradniška stranka — Angerer in tovariši! Včeraj so še ti ljudi se cedili patriotizmu, klečevali so z cesarskimi odlikovanji, danes pa kipi iz njih sovraštvo do vladarja, kateremu so ravno oni zvestobo prisegli! Drugi nismo prisegali, uradniki pa! Hvaležno se mora priznati, da se je Bauernbund pri ti priložnosti le postavil na stran krščanskih socialcev. Naj bi se popolnoma pridružili tistim, ki edino zastopajo v resnici kmečke koristi. S pomočjo te stranke je bilo proti revolucionarnima predlogoma 85 glasov, za nio pa 84! Torej za en glas, za en glas! Ko bi bili revolucionarni stranki imeli večino, bi bili seve krščanski socialci od vlade odstopili, vlado bi bili prevzeli socialni demokrati in država bi zapadla popolni anarhiji, saj daleč od anarhije nismo več. Ta dogodek opominja avstrijsko ljudstvo, da pri volitvah ni storilo svoje dolžnosti. Zakaj pusti ljudstvo, ki je po veliki večini le še verno, toliko število socialnih demokratov v državni zbor? Ljudstvo se mora bolj organizirati in se bolj pripraviti za volitve. Ljudstvo mora uvidevati, da brez družabnega reda ne moremo biti. Hiša propade brez gospodarja, propadla bo tudi država, če bomo le štrajkali vsi po vrsti. Razpadla bo država, ako ne pustimo ljudem zasebnega premoženja, ako ne pustimo zakona, ako ljudi ne učimo delati in jih vodimo le na veselice! Vera bo obstala brez Avstrije, ali Avstrija kakor nobena država ne bo obstala brez verskih načel, ki se morajo izražati pa tudi v postavah. Saj še na svetu nikoli ni bilo države, ki bi bila obstala brez vere.

Dvorezen meč.

Angleški pesnik Šekspir pravi o vojski, da je dvorezen meč, ki reže lastnega gospodarja. Angleži zdaj to staro resnico hudo izkušajo. Popred smo izkušali samo mi, kako je dobro živeti v gospodarskem neredu zdaj se kadi in smrdi po vsi Angliji. Dva milijona ljudi tam nima več dela in koncem marca so začelo štrajkati še premogariji, katerih je tudi en milijon. Delavci zahtevajo, da se plača drži na sedanji višini in povrh hočejo še 10% dobička. Vprašanje je pa, kedo naj delavcem to plačuje? Amerika je vojni čas uporabila, da se polasti v Južni Ameriki angleškega trga. Torej v Južno Ameriko ne bo več prodajala, ob enem pa je Amerika še v Franciji prevzela odjemalce premoga, ki so poprej kupovali v Angliji. Države z mnogo industrijo nimajo naročil in nimajo dela, ko siromašna Evropa ne more več tako kupovati kakor pred vojno. Na tisoče tovarn se je ustavilo in premogovniki morajo odjemalce iskati, ko so še nedavno ljudje za premog prosili. Amerika je prodala l. 1920 v inozemstvo 134 milj. ton premoga, ko ga je l. 1913 prodala le

400.000 ton. Potem je pa še mirovna pogodba prisilila Nemčijo, da daje svojega premoga veliko množino Franciji. Francija se tako s premogom obsipa, Angleška ga pa ne more več prodajati. Vsled tega je morala cena angleškega premoga začeti padati in padla je od 150 šilingov pri toni na 50, to je na tretjino. Premog iz Valesa je celo padel na 35! V tretjem kvartalu 1920 so imeli premogovniki še 260 milj. kron (zlatih) dobička, v četrtem pa že 22 milj. izguba. Januarja mesca je cena zopet padla za 5 šilingov; ob enem so se plače delavcem zvišale in izguba je znašala v januarju 20 milj. Do 31. marca je veljala postava, da država garantira ceno, to se pravi, ona plača izgubo kakor pri nas vlada plačuje dragi kruh. S 1. aprilom je to doplačevanje nehalo. Podjetniki niso več imeli podpor ter so morali delavce opozoriti, da se bojo cene in plače znižale in delavci so pričeli štrajk. V tem štrajku ponekod delavci v svoji nespameti potaplajo rudnike, da se v njim na leta ne bo več moglo producirati.

Svetova politika.

Zakaj se je morala Avstrija streti? Francoski prelat Leperck piše o polomu Avstrije sledeče: Nasprotnost na katerim trpi vsa Evropa, izvira iz drugih razlogov, in ne iz narodnega stremjenja. Mednarodna diplomacija plete svoje tajne spletke, ki v svojih protiverskih uspehih razkrinkavajo stare in nove dogodke. Politika se dela iz verskih razlogov. Na svetu je neka tajna katolikom sovražna oblast, ki z vso težo svojega zlata sloni na vladajočih osebah, in jim stavi zahteve, ki državnim koristim naravnost nasprotujejo. Državniki se ti oblasti pokoravajo in opravičujejo s frazami. L. 1917 je bilo mogoče napraviti z Avstrijo mir; nešteti ljudi bi ne bilo več treba žrtvovati in nepopisna gospodarska kriza bi se bila zabranila. A takšen mir bi bil Austro-Ogrsko v bistvu ohranil, vzdržala bi se bila katoliška velsila, ki bi bila dovolj močna, da zavrača od vzhoda so zahtevali, da se poruši habsburško cesarstvo. Ne kakor grški kralj Konstantin je cesar Karel pozabil, da mora odpasti od crkve in mora judom dat poročstva, predno sme na prestol (»Vse to ti dam, ako predme poklekneš in me moliš« op. uredn.). Karel je bil preveč na glasu kot katolišk vladar in zato ni smel vladati. Česa pa je še treba, da katoličani razumejo, kako za lepimi besedami: pravica prostost itd. s katerimi se upsava nevedno ljudstvo, skriva le tajna spretna zarota proti vsakateremu redu, proti crkvi kot varihinji pravice, proti pravi svobodi narodov.

Pogrebci republike. O avstrijski ljudovladi je poslanec Kunšak nedavno tako spregovoril na nekem shodu: »Ljudovlada bo ostala, če si pridobi ljudi. A to je veliko vprašanje, ki si ga ljudstvo stavi. Ljudstvo hoče najprej živeti, kakšna je potem državna oblika, ni tolikega pomena. Ako se ljudovladi ne posreči, izpolniti nade, ki jih je s tolikim krikom nanzanjala, se ne bo mogla držati, četudi se prelevi v državo državnega pravnika. Ljudovlada ne more obstati, če se ne spoštuje ne postava, ne postavodajstvo, ne oblast. Tega ravno socialni demokrati

nočejo. Socijalni demokrati postavijo spoštujejo le, dokler postava ni proti njim: ko jim postava ne ugađa, je več ne pripoznajo. Nobenega spoštovanja nimajo do oblasti. Ako se kje kak državni pravdnik upa dvigniti tožbo proti socijalnemu demokratu, ga psujejo za »lumpa«, »podleža«, »bojazljivca«. Ako se najde sodnik, ki socijalnega demokrata obsodi, kriče, da se godi krivica ali neumnost. Zdaj jurišajo proti upravnemu sodišču kateremu občinske postavodaje nočejo podvreči. Tako jim je republika le orodje s katerim hočejo izvajati svoje želje. To ni več država, marveč sleparija, ki ne gre v 20. stoletje. Državni zbor je spoznal, da se v republiki naj vrši demokratično pravosodje in da tu ne sme biti izjemnih postav. Tak odlok se je sklenil z enim glasom večine! Ako se Arbeiter-Ztg. zdaj norčuje, da ima vlada en glas večine, ima v nekem oziru prav. Ta opomin naj drami ljudstvo, da socijalna demokracija po bodočih volitvah več ne bo imela razloga, posmehovati se temu glasu.

Koroške novice.

Celovško poštno ravnateljstvo je nam na prošnjo, naj se nam pripozna kakor vsem časnikom časniška nižja poština, odgovorila z Salomonovo redbo: »Ihrem Ansuchen um Verwendung von Zeitungsmarken für die Druckschrift »Glas pravice« kann nicht Folge gegeben werden, weil diese Druckveröffentlichung weder die Merkmale einer inländischen Zeitschrift noch der Periodizität trägt.« Domačim — inländisch — tiskarskim proizvodom, ki izhajajo v daljših ali krajših predsedkih, trajno, ne samo enkrat, ali parkrat, se od vlade priznana pravica cenejše poštne znamke. Naš list pa, ki izhaja v Celovcu, Celovčanom ni »inländisch«. Kaj pa je potem koroško slovensko ljudstvo?

Kunšak je na Dunaju dejal socijalnim demokratom, da »ne priznavajo postave, ki jim ne ugađa. V tem slučaju ne priznajo ne postave ne vlade.« ... Menda to velja tudi še o drugih strankah. Nam se pa le zdi, da bomo kmalu mi edini še avstrijski patriotje. Ko vse kriči po združitvi z Nemčijo, pišemo mi za Avstrijo in zahtevamo mi, da se ostane na postavnih poti.

Počasna pošta: Naš list bi bil lahko redno izšel 15. aprila. Dne 13. ga je na Dunaju oddala tiskarna 5 zavojev. Prvi zavoje pa je došel — po pošti — dne 19. aprila, 4 zavojev dne 20. aprila. Srbom se očita, da radi pravijo »ima vremena« — se ne mudi nič. Tako nekoliko te lepe orientalične lastnosti se je menda tudi že naših ljudi prijel. Ker je prejšnji list izšel s zamudo, izdamo naslednjega 14 dni potem. »Ima vremena«, ne bodimo nervozni, ker bi ne pomagalo zdaj nič.

Nevarne pravde: Ko je nastopila jugoslovenska uprava l. 1919. je ponekod kratkim potem vzela, kar so imeli ljudje od gospode v najem in delila Slovencem, ne da bi se mislilo na slučaj: če plebiscit izpade v prilog nemški Avstriji nastanejo vsled tega nevarne pravde. Privatna last in privatne pogodbe so bile pravno veljavne in bi jih nihče ne bil smel kršiti. Ko so prevzeli upravo Nemci, mečejo iz pogodb naše ljudi, ki pridejo prav po nedolžnem v hudo škodo in

velike stroške. Tu rastejo iz tal odškodninske pravde, kakor strupene gobe po dežu. Želeti bi bilo, in morebiti smemo upati, da bojo sodniki blagohotno posredovali, sicer bojo nastala sovraštva, ki se v 50 letih ne bojo pozabila.

Težkoče v posojilnicah: V neki posojilnici se je l. 19. pod SHS vlado izposodilo za občinsko aprovizacijo nekaj denarja. Del tega posojila je občina vrnila v jeseni 20. Ko je deželna oblast pregledovala občinski račun, je naročila sedanjemu občinskemu zastopniku, naj zahteva od posojilnice nazaj, kar preseza trikrat šteto povračilo prvotni dolg, tako da napravi občina pri ti stvari lep dobiček: ljudje so ji plačali, kar so dobili, zdaj pa dobi od posojilnice še nekaj povrh. V zadrego pride pa posojilnica, ki je vložnikom izplačevala v jugoslovenskem denarju. Posojilnica si ne bo mogla drugače, kakor tirjati od ljudi, ki so tako dvigali, to se pravi ki so imeli stare vloge, pa so dobivali SHS denar izplačan, dve tretjinki izplačila nazaj. Prijetno to ne bo, ne za posojilnice ne za stranke, ali enako bojo morali postopati vsi kreditni zavodi, nemške Sparkasse v Velikovcu in Pliberku, kakor naše posojilnice.

Volitve v državni in deželni zbor: Volitve so razpisane za 19. juni. Slovenci in Slovenke storite vsi svojo politično dolžnost!

Bauernbundu je kaj neprijetno, da se Slovenci pri volitvah poslužujejo svojih pravic. Povečini so se po vseh naših občinah zglasile kršč. soc. stranke, pri nas seve slovenske! Zato lutrovski list napada krščansko soc. Nemce in trdi da Jugoslavi, pri nas običajno imenovani čuši, nastopajo pri občinskih volitvah kot krščanski socialci. Kärntner Tagbl. daje tem ljudem primeren odgovor: Proklamacija od 28. sept. 1920 izjavlja, da se bode volja slovenskega ljudstva lahko brez krinke izražala. Če se Slovenci drže kršč. socialnega programa, imajo do tega enako pravico, kakor drugi Slovenci, ki so pristaši svobodomiselnega Bauernbunda. Vsaki Korošec bi se moral le veseliti, ako Slovenci, ki jih Bauernzeitung imenuje čuše, skupno z Nemci hočejo delati, da se popravi, kar je v deželi porušenega. Nemci in Slovenci se bojo družili le v krščanskem svetovnem naziranju, katerega prvi zakon je: Ljubi bližnjega, kakor sebe! V takem naziranju narodno sovraštvo nima prostora. O tem pa Bauernzeitung molči, da med Slovenci zbira stranko tudi socijalni demokrati. Svobodomislecem na Koroškem je pač neprijetno, da se morajo odpovedati oblasti, ki so jo do zdaj imeli v deželi sami, in s katero so potem zatirali manjšine. Širni krogi nemškega ljudstva danes vedo, da je bila politika, ki se je je svobodomislstvo v deželi posluževalo (zatiranje narodnih manjšin) deželi skrajno pogubna.

Zvišala se je podpora za žene oz. otroke padlih in pogrešanih ter invalidov. Do zdaj popolnoma nezadostna podpora, ki je znašala na pr. pri sirotah 1.5 k na dan se tako zviša, da dobe znanprej otroci dnevno: na Dunaju 10, v večjih krajih 9, drugod 8 kr. Postava velja nazaj od 1. jan. 1921.

Štrajki brez konca: Prvega aprila so štrajkali učitelji; časniki so poročali le o Beljaku, v istini pa se je taka komedija vprizorila tudi v Celovcu. Državna blagajna jim namreč ni mogla na dan izplačati mesečne plače, pa so drugi dan že ustavili delo. Opomniti treba, da se uradnikom plača daje za mesec na-

prej. Tudi mi smo mnenja, da je dolžnost državne blagajne, poskrbeti dokler mogoče za pravočasno plačilo, a tega le nismo verjeli, da ima dežela pri učiteljih tako malo kredita, da ji niti plače enega dne ne zaupajo. Tudi tega nismo mislili, da se sme v ljudski šoli dajati otrokom praktičen pouk o štrajkanju.

Dne 12 aprila so v Celovcu začeli štrajkati na t a k a r j i. Zopet in zopet se mora povdarjati, da dan današnji štrajk ni primerna pot, po kateri se naj doseže pravica: štrajk je sila proti tistem, ki ni tako organiziran in slučajno ne tako pripravljen. Ker je imel ravno tisti dan dež. kulturni svet svoj sestanek pri Sandwirtu povodom 50 letnice kmetijske šole, se je moral predsednik šumi pogajati z štrajkujoči, da kmete puste pri miru. Na kmete je to napravilo slab utis. Z štrajki v mestu se izziva enako postopanje na deželi, to je igra z ognjem. Gospodarji bodite pripravljeni: ako se pripusti vsak štrajk v mestu in se vsakemu zadosti, ko grozi z štrajkom, bojo kmalu te »kunsti« naučili se tudi kmečki posli in scer v času, ko delo ne štrajka: ob žetvi in košnji. To štrajkanje je razdiranje državnega redu, dokler se tako dela bomo pripravljene kar na najhujše.

Službe cestarjev: V slovenskem delu dežele so razpisane tele službe cestarjev: V Celovcu postaja Blažnavas, v Zili post. Prosovič, na Otoku post. Ribnica, v Rožeku post. Rožak in Borovec, v Trušnjah post. Mali sv. Vid. Nameščenje je začasno. Temeljna plača 6000 k na leto se zviša vsako drugo leto za 500 k, potem 16% krajevine doklade, draginjska doklada znaša na leto 11.088 k. Oženjeni ljudje dobe še za ženo 3000 k, za vsakega otroka pod 14 leti 4200 k na leto; prosti mož ima torej začetno mesečno plačo 1424 k s katero zdaj ne more nihče živeti, dokler si nekaj gospodarstva ne uredi.

Dravski železniški most pri Humberku: Dravski železniški most pri Humberku se je za štiri tedne zaprl. Tovorni promet gre tačas čez Beljak, osebni vlak pa vozi do mosta in od mosta, tako da morajo potniki prelesti.

Požari: Koncem marca je v Gradnicah pri Žrelcu pogorel posestnik Sporen. V hudi nevarnosti je bila vsa vas, ker se posestvo drži posestva. Združenemu prizadevanju posestnikov in požarnih bramb se je posrečilo rešiti sosede. Pri ti priložnosti treba opozorjati na tole: Danes niti posamni posestnik nemore pozidati pogorišča, kaj še le, ako kje pogori vsa vas. In če se prosi in nabira, kaj to zaleže? Zavarovalnica je toliko kakor nič, in če bi kaka vas zavarovala resnično vrednost in bi pogorela, bi le nobena zavarovalnica ne mogla izplačati škode, ker nobena nima tolikih rezervnih fondov. Zato bo treba misliti na drugo organizacijo: ustanoviti bomo morali pomožne zadrug, v katerih se vsi ljudje zavežejo, pogorelcem pomoči z materialom in delom. Danes smo v tistem položaju kot takrat, ko še ni bilo nobenega zavarovanja, le da je nevarnost neprimeroma večja.

Gospodarstvo.

Delovanje deželne kulture sveta.

1. Električne naprave: Vsakdo danes uvidi, koliko smo zamudili, ko se v mirnem času ni bolj poskrbelo, da se v vsaki vasi, kjer je kaka vodna moč, zgradi električna naprava. Dež. kulturni svet daje lju-

dem nasvete in po možnosti zgradi, izdelava za gospodarske potrebe tudi tehnične načrte. L. 1920 je prosilo 7 posestnikov, da se jim izdelajo načrti, dva sta se izgotovila, drugi radi draginje čakajo.

2. Osuševanje blat: Za osuševanje blat se je l. 1920 zglasilo 52 zadrug. Načrti so se napravili za Bače pri Beljaku, za Tigrče, Hojovče in Treffling. Pričelo se je z delom za Blatnikovo blato (Beljak), Tuderšče in Sv. Urban. Za 1921 je izgotovljenih 17 načrtov, ki bi osušili 723 ha blat, stroški pa bi znašali 55 milijonov. Da tega denarja ni pri rokah je umevno. Poleg načrtov za zadrug je narejenih 52 manjših za zasebnike. Zdej se dela samo na blatu pod Vrbskim jezerom in pri Hojovčah.

3. Pridelavanje krme: Po možnosti se je v vsakem kraju poleg izhrojene poti napravil kot vzorec umeten travnik in scer tako, da je pol travnika pravilno obsejanega s primernimi travnimi semeni, na drugi polovici pa je trava sama zrastla. Sejani travniki so bili seve povsod veliko lepši kakor neobsejani. Strokovni učitelji so potem z gospodarji in njihovimi sinovi te travnike pregledovali, učili ljudi spoznavati trave in njihovo primernost za vsaki kraj. V krajih, kjer se ljudje v prvi vrsti pečajo s poljedelstvom, se je skušalo poučiti jih o menjavanju setve: ozimina — krompir — jaro žito — detelja ali pa sejana trava, ki pa potem ostane tri ali štiri leta. Popred pa je treba doma pridelovati več travnega in detelnega semena. Ker je bilo deteljno seme tako drago, so ljudi tudi že povečini poskrbeli, da se je pridelalo doma kolikor ga je kedo potreboval. Pred 20 leti še so ga ljudje v velikovškem in dobrolskem okraju zelo veliko pridelali, a že pred vojno je bil trg prazen. Pri prodajanju detelje je velikega pomena, da je seme zanesljivo čisto, zato je kulturni svet uvedel priznavanje semen. Kdor ima popolnoma čisto polje, naj se pri kulturnem svetu zglesi, ta bo dal polje avgusta mesca pregledati, po mlatvi se pošlje vzorec, in kulturni svet bo tako seme pripoznal kot čisto ter se bo potem lažje prodajalo in boljše plačevalo. L. 1920 se je zglasilo 15 gospodarjev za priznanje svojega detelnega in travnega semena.

4. Oplemenjeno žito: V deželah, kjer se skrbi za razumno gospodarstvo, so že davno spoznali, kako je treba vzgajati si plemenjskega žita. Da je treba izbirati vsako leto za seme najboljše rastline, ker se tako polagoma pride do boljših vrst. Že predvojno si je marsikdo naročeval semena od drugod, ki so bila mnogo lepša kakor domača, a obnesla se pri nas le niso, ker so iz drugega polja in podnebja. Zato je treba, da vzgajamo sami doma iz svojega semen, ki bojo bolj rodovitna, kakor navadno domače seme. V Dolcih pri Gospisveti se v vrtu vzgaja rž od rastlin, ki so se na raznih krajih na Koroškem skrbno izbrale, potem pa tudi iz vrst, ki so se dobile iz Nižje Avstrijske (iz Melka, Šlegla, Breiteneicha itd.). Lani se je pričelo tudi z vzgajanjem pšenice in fižola. L. 1919 se je pri nekem posestniku v St. Urbanu našel oves, ki je bil veliko lepši kakor druge vrste. L. 1920 se je ta oves poskušal: želo se je

	na ha	pri navadnem	pri izbranem ovsu:
v St. Andražu	21	34 mct	
v Würmlachu	11	15 mct	
v Dellachu	14	17 mct	
v Stallu	25	29 mct	
v Gnezavi	20	22 mct	

Poskušnje so se delale tudi s peso. Na Gassl-hofu pri Launsdorfu se je polje za ta namen pravilno obdelovalo in gnojilo, pa se je pridelalo na oral:

pesa vrste Tannenkruger	13 vagonov
pesa vrste Ekendorfer	10 vagonov
pesa vrste Leutewitzer	9.5 vagonov
pesa vrste Kirsche	10 vagonov

pridelka. To je bil izreden uspeh, ki kaže, kako tudi pri nas lahko dvignemo pridelovanje dobre krme. Na tistem posestvu so se poskušale razne vrste krompirja in so te vrste dale na oralu polja:

Uptodate	120 mct
Alma	118 mct
Imperator	124 mct
Woltman	114 mct
Plavi orjak	122 mct
Snežinke	112 mct

Poskušnje so se delale tudi v Lipi na Krapffeldu: tam je dala vrsta

Uptodate (odzdajnaprej)	115 mct
Alma	97 mct
Imperator	128 mct

Angleško seme ki se zdaj deli, je povečini vrste optodate (to pomeni: odzdajnaprej) torej je ta vrsta preizkušena in se neuspeha ni bati.

Da se potem najboljša semena razmnožijo, so se ustanovila posebna društva: Sa a t b a u v e r e i n e. Ta naj razmnožujejo požlahtnjena semena in naj pizkušajo, kar se priporoča iz inozemstva. Društva naj prirejajo predavanja in naj nadzorujejo polja, naj dele nagrade za najlepše pridelke in naj dvigajo pridelovanje rastlinstva. Zdaj obstoje tri taka društva: v Reichenau (Krška dolina, na Lurnskem polju in na Krapffeldu). Požlahtnjeno seme se bo kot tako pripoznavalo, tako da se ta pridelek ne bo vozil v mlin, marveč prodajal le za seme. L. 1920 je že 16 posestnikov prosilo za priznanje svojega pridelka, a 6 polj je bilo le preveč napadenih od riže.

5. Čisto seme: Bolj kot do zdaj mora obveljati načelo, da mora vsako seme pred setvijo še na vetni nilin in na trijer. Zato se je l. 1919 sprožila misel, gospodarji naj prirede ali v zadruzi ali po vaseh čistilne naprave (Putzstellen). V nemškem delu dežele se je ustanovilo 12 takih postaj, ena je v Celovcu za okolico. Zelo važen je v teh stvareh osebni pouk vsakega kmeta na njegovem domu. Zborovanja in članki v časnikih ne pomagajo dosti, da pa se najdejo povsod napredni gospodarji, s katerimi učitelji lahko stopijo v stik. Tako nastanejo polagoma vzorna gospodarstva. Nadzornik za pridelovanje rastlin je l. 1920 potoval 130 dni ter obiskoval posamezne gospodarje, poleg tega se je priredilo 14 kurzov za pridelovanje krme, 6 kurzov za pridelovanje travnih semen in na 35 shodih se je predavalo o vzgajanju rastlin.

6. Sadjereja: Da se dvigne sadjereja se napravite dve novi drevesnici poleg stare v Gospisveti, ena na Lurnfeldu, druga v Wolfsbergu. Na Krapffeldu bi se naj napravila tretja, pa ni bilo dobiti potrebe polja. Da se ljudje uče z sadnimi pridelki pravilno ravnati, sta se napravila na gospodinjiski šoli dva kurza, katerih se je udeležilo 120 ljudi, tretji kurz se je priredil v Drauhofenu, kjer se ga je udeležilo 50 oseb. V Wolfsbergu so se od 1. do 11. sept. razstavili izdelki iz sadja in sočivja s praktičnim poukom, katerega se je ude-

ležilo na stotine kmečkega ljudstva. Da se zboljša kakovost mošta, se je gospodarjem priporočalo naročevati za ježanje čistih droži (Reinhefe). Kakih 500 gospodarjev je dalo že l. 20 mošt tako izježati in je pridelek neprimeroma boljši, kakor navadni domači mošt. Priporočali so se tudi nastavki na pile (Gärspund), katerih je v deželi že približno 6000.

Normalne vrste sadja: Do zdaj so ljudje cepili in kupovali vse mogoče vrste sadja in navadno nihče ne ve, kakšne vrste rastle na njegovem vrtu. Da se tudi to uredi, se je v Celovcu od 1. do 8. okt. napravila razstava domačih sadnih vrst. Iz teh so strokovnjaki izbrali 19 vrst jabolk in 13 vrst hrušk, ki se bojo naprej kot najprimernejše v deželi širile.

7. Konjereja: Vsled visokih cen so se ljudje za konjerejo začeli zelo zanimati. Trgovina s konji je bila zelo živahna in se je veliko konj prodalo iz dežele. Število zrebečjih kobil se med vojno ni zdatno zmanjšalo, ali konjereja mora trpeti, ko gredo najlepša zrebeta iz dežele. Konjerejci morajo sami poskrbeti, da plemenske živali ostanejo v deželi. L. 1919 je stalo v deželi 128 celjakov noriškega težkega plemena in 22 vročerkvni, h katerim se je prignalo 6360 kobil. L. 1920. je bilo na razpolago 143 zrebcev, kobil se je spuščalo 6760. Pas A je bil tačas še zaseden, zato se te številke ne morejo primerjati z mirovno dobo.

8. Zivinoreja: L. 1920 je bila zivinoreja od kuge zelo prizadeta. Oblasti so se trudilo, da se bolezen omeji, gospodarji pa se za predpise čestokrat niso dosti brigali. Za cepljenje proti kugi je dežela dovolila 200.000 kron. Mnogo krav je zavrglo, druge pa so ostale jalove.

Dne 31. dec. se je štela živina:

Štelo se je:	1910	1920	več ali manj:
1. konj	30.020	28.692	— 1.328
2. goved	222.383	207.431	— 14.952
3. svinj	185.595	116.521	— 69.074
4. ovec	71.316	108.834	+ 37.518
5. koz	23.934	29.230	+ 5.300

Če se goveja živina še razvrsti, je bilo:

1. vol	55.974	34.167
2. krav	84.371	84.015
3. telet	41.562	50.505

Jekleni ali bronasti zvonovi.

Žalostno je, kako po naših vaseh, kjer so sicer ob nedeljah in praznikih mlo doneli zvonovi, zdaj le še tupa tam zaklenka mali zvonček, kakor da ljudje nimajo več nobenega praznika in le še umirajo. Ljudstvo želi povsod novih zvonov, in tovarne prihajajo s ponudbami: ene ponujajo jeklene, druge hvalijo le bronaste zvonove. Kaj se tedaj naj naročuje? Prvi železni zvon se je vлил v Genfu l. 1610, l. 1852 so začeli v Bohumu liti jeklene zvone. O jeklenem zvonu se hvali, da stane le polovico bronastega, da ne počti tako kmalu kakor bronasti, da glas ni manj lep, a se veliko dalje čuje. Nek strokovnjak pa tako sodi: Jekleni zvon mora pri enakem glasu biti zdatno večji, kakor bronasti. N. pr. za glas g tehta jekleni 600 kgr, bronasti 505. Težji zvon mora imeti težji stol in težji kembel. Leta tehta pri železnem zvonu 8%, pri bronastem le 4% zvonove teže. Ako se vse preračuna, je bronasti zvon le 19% dražji, kakor jekleni. Res je, da se jekleni v ognju ne raztopi: a če pade z stolpa se le tudi razbije, potem pa ima bron še blagovno

pričela le hinavsko. Kar je delal Kromvel, je delal očito, vpricho vseh, ni se posluževal morilcev, ki bi si bili zamaževali obličje, ki pobijajo ljudi v njihovih hišah, ali jih vlačijo na dvorišča in jih tam koljejo, kakor prašiče! Tako se danes godi po vsi Irski. In lažij se Kromvel pri svojih načrtih ni posluževal. Sramotno je za dandanašnje civilizacijo, da se za napade poslužuje noči, ko napada mesta, vasi, posamne hiše, ki jih požigajo med tuljenjem, da se plaši živina v hlevih. Potem pa se svetu lažejo: ne vemo kedo je to storil, bržkone Irci sami! Ujetnike postreljavajo, ne da bi jih bili zaslišali, potem pa se uradno poroča: Ustrelil se je, ker je hotel uteči! Nikomur ne prizanašajo, nič jim ni sveto, nihče pred njimi ni varen. Sramotijo vero, napadajo samostane, motijo božjo službo, pretepajo in pobijajo duhovnike. Stregli so

po življenju tudi meni in le previdnosti in vsmiljenju božjemu se zahvaljujem, da sem jim utekel. Vse te grozovitosti so splošno znane. Angležka vlada si zaman prizadeva, otresti se odgovornosti za ta grozodejstva, češ, da o njih ne ve nič in da uradno za to ni odgovorna. Nihče ji tega ne verjame. Kdor pozna dušo Irskega ljudstva, ve da ga nobena brutalna sila ne bo tako daleč preplasila, da bi se odpovedalo svojim narodnim pravicam. Mir bo prišel prej nego ga ljudje pričakujejo, konečna zmaga pa ne bo tistih, ki delajo največ krivice, marveč tistih, ki zamorejo največ pretrpeti. Nasilstvo ni vsemogočno in ni večno. Bog v nebesih čuje nad svetom. Dokler so naše namere in naša sredstva pravična, lahko s zaupanjem gledamo v bodočnost. Treba je le vstrajati, da zmagamo.»

Vozni red.

Celovec—Beljak.

5:40	6:00	12:58	2:50	4:40	6:17	Celovec ↑	7:44	10:47	12:38	2:33	8:12	10:17
6:25	6:58 v sredo I u soboto	2:48	7:06	5:35 v torek četrtek soboto	7:57	↓ Beljak	6:27	9:30	11:50 v ponedeljek, sredo, petek	1:20	6:55	9:30

Celovec—Pliberk.

.	.	.	6:47	1:07	8:25	Celovec ↑	7:32	12:29	5:56	.	.	.
.	.	.	7:42	2:02	9:21	↓ Sinčaves	6:40	11:37	5:04	.	.	.
.	.	.	8:03	2:24	9:43	↓ Pliberk	6:10	11:38	4:34	.	.	.

Beljak—Šmohor.

5:55	7:15	8:05	1:45	5:10	5:52	Beljak ↑	7:30	11:30	12:35	3:25	7:01	7:26	9:15
6:16	7:45	8:56	2:36	6:00	6:20	Podkloster	6:45	11:06	11:47	2:50	6:26	6:37	8:51
.	9:20	9:45	4:12	.	7:50	Trbiž	5:47	8:55	.	1:12	5:40	.	7:20
8:30 v sredo soboto	.	.	.	8:20 v torek, četrtek, soboto	.	↓ Šmohor	.	.	8:50	.	4:12 v sredo, četrtek soboto	.	v ponedeljek, četrtek

Hranilno in posojilno društvo v Celovcu.

Denar varno naložen, najcenejši kredit.

Urduje zdaj samo ob četrkih, ker je promet zdaj zelo omejen.